

15. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна монографія / В. П. Андрущенко, Н. Дівінська, Б. Корольов; за заг.ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 268 с.
16. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник для студентів вищ. пед. навч. закл. / С.О. Сисоєва – К.: Міленіум, 2006. – 346с.
17. Ягупов В. В., Свистун В. І. Педагог як суб'єкт викладання // Теретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: Зб. наук. праць / За заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Харків: НТУ «ХП», 2007. – 644 с.

У статті проаналізовано наукові джерела з проблеми професійної освіти, розглянуто ефективні шляхи професійного розвитку педагогів у контексті особистісно орієнтованого підходу. Визначено орієнтовний комплекс оптимальних умов професійної підготовки педагогів, який активізує розвиток пізнавальних можливостей педагогів, сприятиме розвитку педагогічної майстерності, глибшому розумінню свого професійного призначення, формуватиме професійну адаптацію в сучасному інформаційно насиченому суспільстві постійних змін.

Ключові слова: професійна підготовка, педагогічна майстерність, особистісно орієнтований підхід, психолого-педагогічні умови.

В статье проанализированы научные источники с проблемы профессионального образования, рассмотрены эффективные пути развития педагогов в контексте личностно ориентированного подхода. Определен ориентировочный комплекс оптимальных условий профессиональной подготовки педагогов, который активизирует развитие познавательных возможностей педагогов, будет содействовать развитию педагогического мастерства, более глубокому пониманию профессионального назначения, сформирует профессиональную адаптацию в современном информационно насыщенном обществе постоянных изменений.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, педагогическое мастерство, личностно ориентированный подход, психолого-педагогические условия.

In the article it is analyzed the scientific sources on the issue of vocational education, discussed the effective ways of professional development of teachers in the context of personality oriented approach. It is determined the approximate complex of optimal conditions for professional teachers' training, which activates the development of cognitive teachers' abilities, promotes the development of teaching skills, better understanding of their professional designation, forms the professional adaptation in today's informative and intensive society of constant change.

Keywords: professional training, pedagogical skills, personality oriented approach, psychological and pedagogical conditions.

УДК 378

А.Г. Грітченко, м. Хмельницький, Україна
К.М. Кириленко, Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Постановка проблеми. В історичному процесі певний рівень розвитку суспільства і людини, її пізнавальні і творчі здібності, а також відносини з навколишнім світом визначаються станом культури. Сучасна культура, вбираючи новітні досягнення науки, стрімко еволюціонує, перетворюється у нову інноваційну культуру і розглядається як головний канал активізації суб'єктів діяльності всіх галузей. Тому формування інноваційної культури у майбутніх фахівців є одним із пріоритетних напрямків їх підготовки у вищому навчальному закладі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень показує, що у педагогічній теорії і практиці вже мали місце дослідження з проблем становлення, формування і розвитку інноваційної культури студентів вищих навчальних закладів. Так, дослідження Л. Ордіної [5] висвітлює теоретичні основи створення культуротворчого середовища у підготовці фахівця. У роботі Т. Загорулі [3] здійснено аналіз феномена «інноваційна культура», запропоновано педагогічне проектування моделі актуалізації властивостей особистості студента як носія інноваційної культури, яка орієнтована на формування інноваційного простору вищого навчального закладу. Дослідження А. Поскрякова [7] аналізують психологічні основи формування інноваційної культури, розкривають сутнісний зміст та особливості її формування.

У дисертаційному дослідженні Л. Єлізарової [2] розроблена модель формування інноваційної культури суб'єктів професійної освіти, запропоновані методика та умови її реалізації.

Визнаючи безперечну теоретичну і практичну значущість виокремлених досліджень, необхідно відзначити недостатню розробленість теоретичних і науково-методичних аспектів формування інноваційної культури студентів у вищому навчальному закладі.

Метою статті є виокремлення авторами організаційно-педагогічних умов формування інноваційної культури студентів у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. У реальному педагогічному процесі важко з вичерпною точністю встановити, коли у студента сформується необхідна професійна якість, відбудуться певні зміни в особистісному розвитку тощо. Вирішення конструктивно-прогностичних завдань дає можливість виробити систему дій на основі співвідношення даних педагогічного аналізу досліджуваного явища із заданою та прийнятою метою. Якщо результатом вирішення конструктивно-прогностичних завдань є побудова цілісного педагогічного процесу, то результатом реалізації організаційно-педагогічних умов буде побудова моделі з урахуванням прогнозування можливих наслідків її впровадження у реальному освітньому середовищі.

У ході вирішення організаційно-педагогічних умов дослідник оцінює ефективність використовуваних засобів, стан педагогічної системи, її можливості і резерви зростання, виконуючи тим самим функцію педагогічного контролю. Технологія педагогічної діяльності при цьому направлена також на вирішення оцінно-інформаційних завдань, що забезпечують систематичне отримання й аналіз інформації про процес формування досліджуваної якості майбутнього фахівця. Діяльність викладача повинна бути сфокусована на оперативній оцінці ефективності нововведень, забезпечення оптимальної взаємодії традицій і інновацій.

У працях Н. Болюбаш [1], К. Костюченко [4], Б. Чижевського [8] сутність поняття «організаційно-педагогічні умови» розкривається у контексті підготовки фахівців різного профілю та використовується як компонент освітнього процесу вищої школи.

Так, організаційно-педагогічні умови, за міркуваннями Н. Болюбаш, є сукупністю взаємопов'язаних факторів, які необхідні для цілеспрямованого процесу формування професійної компетентності з метою формування ключових та базових компетенцій [1].

На думку К. Костюченко, організаційно-педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів педагогічного процесу, яка виступає результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і використання елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчально-виховного процесу для досягнення поставлених цілей [4].

За словами ж Б. Чижевського, організаційно-педагогічні умови представляють функціональну залежність суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів (речей, їх станів, процесів, взаємодій) у різних проявах [8].

Виходячи з аналізу наукових праць, під організаційно-педагогічними умовами будемо розуміти сукупність необхідних обставин, що забезпечують ефективність процесу формування інноваційної культури студентів у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Основними і найбільш ефективними **організаційно-педагогічними умовами** формування інноваційної культури студентів у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі, на наш погляд є:

1. Спрямованість навчально-виховного процесу на підвищення рівня загальної культури та морально-етичних якостей студентської молоді.

2. Створення інформаційного простору сучасного інноваційного соціокультурного знання, залученого для сприяння розвитку інноваційного потенціалу студентів на основі системно-синергетичної парадигми фундаментальності науки і освіти.

3. Формування інноваційно-діяльнісного середовища, спрямованого на розвиток інноваційних знань, інноваційного способу мислення та інноваційності особистості студента.

4. Розвиток позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення студента до «нового» як підґрунтя постійного самовдосконалення та самореалізації у процесі майбутньої професійної практики та з метою життєвого самовизначення.

5. Дидактичне забезпечення реалізації принципу єдності змістової, процесуальної і мотиваційно-ціннісної сторін навчально-пізнавальної діяльності інноваційного характеру засобами міжпредметної взаємодії на основі ідеї емерджентності, розроблення та впровадження професійно-орієнтованих міждисциплінарних дидактичних комплексів.

Для реалізації першої організаційно-педагогічної умови формування інноваційної культури студентів освітній процес вищого навчального закладу необхідно спрямувати на: формування у студентів образу сучасного фахівця з високим рівнем загальної культури та морально-етичними якостями; культивування у студентів норм, установок, цінностей та традицій професійного середовища майбутньої діяльності; формування вмінь критичної оцінки, творчої професійної рефлексії та прогнозування соціальних наслідків інноваційної діяльності; формування творчої професійної рефлексії у процесі культуротворчої діяльності.

Основою створення інформаційного простору сучасного інноваційного соціокультурного знання, залученого для сприяння розвитку їх інноваційного потенціалу, стає системно-синергетична парадигма фундаментальності науки і освіти, а саме: соціалізація сучасного наукового знання як методологічного принципу оновлення змісту професійної підготовки майбутнього фахівця; модернізація змісту їх навчання на основі ідей інтеграції раціонального та ірраціонального підходів до набуття знань, еволюції гуманітарного і природничого знання в єдине знання про речі і події реального світу, взаємозв'язків і взаємодії гуманітарної та природничо-наукової форм науки і культури, їх еволюції в єдину інноваційну культуру; забезпечення проблемно-креативної спрямованості у доборі і конструюванні навчальних матеріалів; структурування навчальних матеріалів навколо провідних загальнонаукових ідей і соціокультурних цінностей у їх розвитку та з позицій впливу на динаміку соціокультурних явищ; врахування соціальної та особистісної значимості та відповідності навчального знання щодо особливостей майбутньої професійної діяльності та інноватики.

Формування інноваційно-діяльнісного середовища вищого навчального закладу за третьою організаційно-педагогічною умовою базується на засадах: цілеспрямованої навчальної діяльності; проблемно-креативної спрямованості й інтерактивній організації навчально-пізнавальної діяльності; інноваційній навчально-пізнавальній діяльності, що передбачає постійну актуалізацію знань, умінь і навичок з метою набуття нового пізнавального досвіду; формування інноваційних умінь, зумовлених змістом і особливостями професійної підготовки за спеціальністю; інноваційної спрямованості культуротворчої діяльності студентів у процесі аудиторної та позааудиторної роботи.

Зазначимо, що основною метою створення інноваційно-діяльнісного середовища у вищому навчальному закладі є спроба максимально розвинути закладений в особистості творчий потенціал, стимулювати потребу у подальшому самопізнанні, творчому саморозвитку, сформувати в нього об'єктивну самооцінку.

Зміст освіти як умова ефективного функціонування інноваційно-діяльнісного простору повинен формуватися з урахуванням загальнодидактичних принципів, зокрема, принципу відповідності змісту освіти потребами суспільного розвитку; принципу єдності змістової і процесуальної сторін навчання; принципу структурної єдності змісту освіти на різних рівнях [6, с.78]. Цікавий шлях модернізації змісту професійної підготовки – створення фундаментальних дисциплін, «спроєктованих» на майбутню професійну діяльність або конструювання викладачами таких способів діяльності студентів, які б імітували майбутню професійну діяльність студентів, тобто сприяли розвиткові розумових якостей студентів: умінь аналізувати, інтерпретувати, систематизувати, узагальнювати, що забезпечить їх професійну підготовку, засвоєння наукових знань [6, с. 93-96].

Розвиток інноваційних знань, інноваційного способу мислення та інноваційності особистості студента потребує сформулювати такі основні вимоги до освітнього простору

інноваційно-діяльнісного середовища вищого навчального закладу як: телекомунікативність, інформаційна відкритість, імітаційне моделювання, адаптивність, багаторівневність, ієрархічність, цілісність інформації тощо.

Розвитку позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення студента до «нового», як підґрунтя у постійному самовдосконаленні та самореалізації у процесі майбутньої професійної практики та з метою життєвого самовизначення, сприяє системна організація поля взаємодії суб'єктів інноваційних процесів в аудиторній і позааудиторній роботі (адміністрації, кафедр, викладачів, студентів, фахівців-практиків та ін.), створення умов для становлення інноваційності як принципу світоглядної парадигми функціонування цього поля.

Широке оволодіння студентами інноваційною культурою можливе лише за умови створення відповідної технології навчання інноваційної діяльності на всіх її етапах, формування інноваційного мислення шляхом широкого залучення їх як активних учасників реальних інноваційних процесів.

З метою формування у майбутніх культурологів уявлень про цілісність науково-світоглядних пошуків людства, та їх сучасний стан зокрема, пропонуємо ввести у програми вищих навчальних закладів мультидисциплінарний курс «Культура і наука» та запровадити практику його викладання з акцентом на вивченні природничо-наукових здобутків сучасності та їх впливу на світогляд, на сучасні філософські, соціокультурні, мистецькі вчення, на обґрунтування і формування природничо-наукової картини світу.

У мультидисциплінарному курсі необхідно послідовно розглянути питання цілісного бачення сучасної культури, сутнісні виміри культури та основні напрями її становлення і розвитку; системно окреслити контури інноваційної культури та необхідність її творення як соціального феномену (визначальним у цьому творенні є інтеграція гуманітарної і природничо-наукової форм культури та їх еволюція у єдину (інноваційну) культуру); системно представити сучасне природознавство, як науку про розвиток і особливу галузь культури. У свою чергу, фундаменталізація гуманітарної освіти природознавством сприятиме виробленню у майбутніх фахівців сучасного наукового світогляду, ознайомленню їх із природничо-науковими основами життєдіяльності сучасної людини, формуванню екологічних цінностей тощо.

Процес навчання студентів за програмою інноваційного дидактичного мультидисциплінарного комплексу необхідно будувати, дотримуючись таких вимог, як: орієнтація на творчу діяльність з урахуванням неповторності кожної особистості; забезпечення індивідуального творчого і диференційованого підходу; реалізація інтеграції навчального матеріалу, що забезпечить цілісне сприйняття феномену інновації, інноваційну інформованість студентів, варіативність, динамічність у змісті, методах і формах навчання. Студентів необхідно залучати до розробки та впровадження власних інноваційних проектів.

Із метою підвищення інтересу студентів до даного комплексу, зміст навчання майбутніх фахівців необхідно спрямувати на розвиток креативності, творче переосмислення стереотипів, впровадження активних методів навчання, моделювання, конкурсів проектів, інтегрованих лекцій, індивідуальних навчально-дослідницьких завдань, семінарів, тренінгів тощо.

Звичайно, даний дидактичний комплекс потребує корекції навчальних планів, як і своєї апробації, проте і вносить у ці навчальні плани деякий стержень, який може і повинен стати стержнем світогляду сучасної людини та молодого спеціаліста, що є конкурентоспроможним на ринку праці.

Висновок та перспективи подальших розробок. Таким чином, навчальний заклад, який обирає стратегію формування інноваційної культури студентів, відзначається тим, що спрямовує свої зусилля на розвиток життєстійкої і життєздатної особистості, відкритої до нового, що прагне досягти власного успіху, здійснюючи вклад в інноваційний розвиток суспільства. Розвиток особистості майбутнього фахівця з такими характеристиками залежить від комплексу створених у вищому навчальному закладі умов для самореалізації та високої мотивації всіх учасників навчально-виховного процесу. Стаття не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективним напрямком наукових пошуків є обґрунтування, розробка та педагогічне

дослідження моделі формування інноваційної культури майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі.

Література:

1. Болюбаш Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережевих технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Болюбаш Надія Миколаївна. – Ялта, 2011. – 290 с.
2. Елизарова Л. Е. Формирование инновационной культуры обучающихся военного вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Елизарова Людмила Евгеньевна. – Санкт-Петербург, 2004. – 223 с.
3. Загоруля Т. Б. Педагогическое проектирование модели актуализации свойств личности студента как носителя инновационной культуры / Т. Б. Загоруля // *Фундаментальные исследования*. – 2014. – № 9 – С. 1608-1614.
4. Костюченко К. Є. Педагогічні умови формування раціонально-критичного мислення у майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / К. Є. Костюченко. – Кіровоград, 2011. – 20 с.
5. Ордіна Л. Л. Культуротворче середовище вищого навчального закладу як педагогічний феномен / Л. Л. Ордіна // *Викладання психолого-педагогічних дисциплін у технічному університеті : методологія, досвід, перспективи : матеріали міжн. науково-практ. конф.* – Київ : Азимут-Україна, 2009. – С. 59-60.
6. Попков В. А. Теория и практика высшего профессионального образования : учебное пособие / В. А. Попков, А. В. Коржув. – М. : Академический Проспект. – 2004. – 432 с.
7. Поскрjakов А. А. Инновативность и творческое мышление / А. А. Поскрjakов // *Научная сессия МИФИ-2001 : сборник научных трудов*. – М. : МИФИ, 2001. – Т. 6.
8. Чижевський Б. Г. Організаційно-педагогічні умови становлення ліцеїв в Україні / Б. Г. Чижевський. – К. : Інститут педагогіки АПН України, 1996. – 249 с.

У статті висвітлено організаційно-педагогічні умови формування інноваційної культури студентів у вищому навчальному закладі. Зазначено, що для їх реалізації освітній процес необхідно спрямувати на формування у студентів образу сучасного фахівця з високим рівнем загальної культури та морально-етичними якостями. Широке оволодіння студентами інноваційною культурою можливе лише за умови створення відповідної технології навчання інноваційної діяльності на всіх її етапах, формування інноваційного мислення шляхом широкого залучення їх як активних учасників реальних інноваційних процесів. Основою створення інформаційного простору сучасного інноваційного соціокультурного знання стає системно-синергетична парадигма фундаментальності науки і освіти.

Ключові слова: організаційно-педагогічні умови, вищий навчальний заклад, інноваційна культура, інноваційна діяльність.

The article highlights the organizational-pedagogical conditions of formation of students' innovative culture in the higher education establishment. It is stated that for their implementation the educational process should be directed on formation of students' image of the modern professional with a high level of general culture and moral-ethical qualities. The wide students' mastery of the innovation culture is possible only under condition of creation of appropriate learning technologies innovation at all stages, the formation of innovative thinking by engaging them as active participants of innovative processes. The basis for the creation of information space of modern innovative socio-cultural knowledge becomes systemic-synergetic paradigm of the fundamental science and education.

Keywords: organizational-pedagogical conditions, the higher education establishment, innovative culture, innovative activity.

УДК 378.016 : 785

І.С. Денисюк
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМА ІМПРОВІЗАЦІЇ У МУЗИЧНОМУ ВИКОНАВСТВІ

На сьогоднішній день, всю музичну творчість можна поділити на виконавську, композиторську та імпровізаційну. В свою чергу кожна із них стала окремим об'єктом для глибокого наукового пізнання і опису. До імпровізації, як своєрідного виду музичної творчості, завжди була прикута особлива увага музикантів (Б. Асафев, Л. Гінсбург, К. Орф, П. Петрушин,